

חיי רווחה בעת הפרישה – זה בידיים שלנו

חשבתם שתחום החיסכון הפנסיוני רחוק מכם? תחשבו שוב. כל צעד שתבצעו היום ישפיע עליכם בעתיד. אין צורך להילחץ, אך יש לנו אחריות. נכון, עדיין מדובר בתחום שדורש הבנה, אך איננו נדרשים להבין הכל בשביל לדאוג לחיסכון שלנו. מספיק אם נגלה קצת יותר מעורבות אליצפן רוזנברג

כשמדברים על חיסכון פנסיוני, המחשבה הראשונה העולה בראשם של מרבית האנשים ובמיוחד הצעירים יותר, היא על משהו שיקרה בעתיד הרחוק, אינו רלוונטי להיום ומשתלב היטב עם מקל הליכה.

אולם בפועל מדובר בנושא מהותי ורלוונטי לכל אחד ואחת מאיתנו. אולי עבור חלקנו המועד בו נשתמש בחיסכון נראה רחוק, אבל התשובות לשאלות איך ייראה החיסכון עצמו וכמה כסף יהיה לנו כשנפרוש – יושפעו באופן ישיר מצעדינו עכשיו. יש אף מומחים הטוענים כי להתחיל לחסוך לפנסיה אחרי גיל 30 זה מאוחר מידי, אם אנו רוצים לחיות בכבוד בעתיד.

כמה כסף יהיה לנו כשנפרוש?

הכספים שיעמדו לרשותנו בעת שנגיע לגיל הפרישה מורכבים משלושה רבדים:

הרובד הראשון והבסיסי הוא קצבת הזקנה שנקבל מהביטוח הלאומי, הרובד השני הוא החיסכון הפנסיוני שצברנו (קופת הגמל, קרן הפנסיה או פוליסת הביטוח) והרובד השלישי הוא חסכונות וולנטריים נוספים (אם יש לנו).

קצבת הביטוח הלאומי, הניתנת למי שהגיע לגיל הפרישה במדינת ישראל של תחילת המילניום השלישי, אינה מספיקה לרוב האוכלוסייה המבוגרת. סכום קצבת הזקנה הבסיסית ליחיד הוא 1,384 שקל לחודש ולזוג – 2,078. הקצבה הנוכחית עומדת על כ-17% בלבד מן השכר הממוצע במשק.

קשישים שאין להם מקור הכנסה נוסף, מקבלים תוספת לקצבת הזקנה, הקרויה "השלמת הכנסה". קצבת הזקנה ביחד עם השלמת הכנסה מגיעות לכ-27% מהשכר הממוצע במשק – סכום שעדיין אינו מאפשר קיום בכבוד.

מי שצבר ותק מספיק בתשלומי הביטוח הלאומי במהלך שנות עבודתו, יכול אף להגיע לתוספת של עד 50% מהקצבה ועדיין, מדובר בסכום נמוך.

השורה התחתונה היא שקשה מאד להתקיים רק מקצבת הזקנה. מי שלא דאג בעוד מועד להכנסות אחרות, כמו פנסיה או חסכונות, עלול למצוא את עצמו בבעיה לא קטנה.

רמת החיים בישראל כמו בכל העולם עלתה מאד בשנים האחרונות. כתוצאה מכך גם משך החיים התארך ואדם שמגיע היום לגיל הפרישה הוא למעשה "באמצע החיים".

הסטטיסטיקות היבשות אומרות, שאחרי גיל הפרישה מהעבודה נותרות לישראל הממוצע לפחות עוד 15 שנה "ליהנות מהחיים". זאת ועוד, המחקרים האחרונים אף מראים כי תוחלת החיים עולה בקצב מתמיד.

החסכונות האישיים "מתאדים" בדרך

מה שמעסיק את רוב האנשים בהקשר זה היא השאלה כיצד נצבור די כסף טרם גיל הפרישה, כדי שנוכל להתקיים בכבוד לאורך שנים. דאגה זו מקבלת משנה תוקף כאשר בנוסף לעליה הטבעית במשך חיינו, נרתם גם המדע בפיתוחים משלו על מנת לאפשר לנו עוד כמה שנים בעולם הזה.

כאמור, המשמעות היא, שמי שמגיע לגיל פרישה, צריך לדאוג לעצמו למקור פרנסה. אבל המשמעות של מקור פרנסה אינה רק כסף מספיק לאוכל ומקום ללון. המשמעות היא כסף מספיק לחיות ברמת חיים ראויה ובכבוד. לכן החיסכון הפנסיוני הוא פשוט הכרח.

ומה לגבי הרובד השלישי אותו הזכרנו בהתחלה – החסכונות האישיים? המציאות מוכיחה כי מעט מאד אנשים מגיעים לגיל הפרישה עם חסכונות. רובנו לא חוסכים באופן פרטי וגם מי שכן, הכסף "מתאדה" בדרך, הרבה לפני הפרישה מהעבודה, בקניית מכונית, שיפוץ דירה, פירעון חוב לבנק וכדומה.

ואולם גם אם הבנו כמה חשוב לחסוך, התחום הזה נראה כל כך מסובך - כיצד אנחנו יכולים לעקוב מקרוב אחרי קרן הפנסיה שלנו אם איננו מבינים כלל בתחום?
למרות שבשנים האחרונות חלו לא מעט שינויים בשוק החיסכון הפנסיוני על מנת להקל ולהפוך אותו ידידותי יותר לחוסכים, עדיין מדובר בתחום שבהחלט דורש הבנה מעמיקה ועם זאת איננו נדרשים להבין הכל בשביל לדאוג לחיסכון שלנו. מספיק שנגלה קצת יותר מעורבות.

האם המעביד מפריש לכם כחוק?

החל משנת 2008 חלה חובה על כלל המעסיקים במשק להפריש כסף עבור עובדיהם לחיסכון פנסיוני. על פי צו ההרחבה הסכום עומד היום על 7.5% הכוללים שליש חלק המעסיק, שליש חלק העובד ושיש חלק המעסיק עבור פיצויים. אחוז ההפרשה עולה בהדרגה מדי שנה ויעמוד בתחילת שנת 2013 על שיעור של 15% מהשכר המבטוח (חלק העובד וחלק המעביד יחד).

יש לציין כי מדובר בסכום המינימום וכי רבים מהשכירים נהנים מהפרשות גבוהות יותר, בהתאם להסכם עם המעביד (עד גובה ההפרשות המקסימאליות הזכאיות להטבות המס). **כאן מוטלת עלינו החובה לבדוק - האם המעביד מפריש לנו כחוק?** במידה והמעביד אינו עושה זאת, באפשרותנו לפנות לאגף ליחסי עבודה וזכויות עובדים במשרד התמ"ת ולדרוש מהם לאכוף את צו ההרחבה לפנסיה חובה.

שמרתם את הדו"ח מקרן הפנסיה?

כיום העובד יכול להחליט היכן יופקדו כספי החיסכון שלו וכן לבחור בין שלל קרנות הפנסיה השונות או פוליסות הביטוח את זו שהוא חפץ להצטרף אליה. מעסיקים רבים מפנים את עובדיהם לסוכן הביטוח עימו הם עובדים, כשפעמים רבות אותו סוכן מציע לעובד מספר מצומצם של מוצרים. חשוב לזכור כי באפשרות העובד לבחור לא רק מתוך רשימה מצומצמת אותה מציע הסוכן ומומלץ שלא לקבל החלטות ברגע גם אם סוכן הביטוח לוחץ. מומלץ לבקש פרק זמן לחשוב ולהתייעץ.

לעיתים הרשימה המצומצמת אותה מציג הסוכן כוללת הטבות ייחודיות כגון הנחה בדמי ניהול באותן תכניות מוצעות. לעיתים מדובר בהחלט בהצעה משתלמת, אך כאמור, **יש לבדוק לברר ולהתייעץ טרם קבלת החלטה.**

לא פחות חשוב מהחיסכון עצמו הוא החובה המוטלת עלינו לעקוב אחרי החיסכון שלנו. מדי שנה ולעיתים מדי רבעון (תלוי בסוג החיסכון) אנחנו מקבלים דו"ח מצב על קרן הפנסיה קופת הגמל או ביטוח המנהלים. בדו"ח מפורטים הייתה העדכנית בחיסכון ליום עריכת הדו"ח, ההפקדות שהיו במהלך התקופה אליה מתייחס הדו"ח (אם היו כאלה), דמי הניהול שאנו משלמים, התשואה שהשגנו ועוד.

חשוב מאד לא רק לעבור על הדו"ח ולוודא את אמיתות הפרטים, אלא גם לשמור אותו. **האם אנחנו עוקבים אחרי הדוחות שאנו מקבלים מקרן הפנסיה וגם שומרים אותם?** אם כלל לא קיבלנו דו"ח כזה, עלינו לפנות לגוף המנהל ולדרוש אותו. אם חלילה התגלו בעיות שלא הגיעו לפיתרון, באפשרותנו לפנות למחלקת פניות הציבור של היצרנים (חברות הביטוח ובתי ההשקעות), או למדור פניות הציבור באגף הפיקוח על שוק ההון ביטוח וחיסכון במשרד האוצר.

האם אנחנו הולכים להתייעץ?

בשנים האחרונות חלו שינויים רבים בתקנות הנוגעות לחסכונות הפנסיוניים, באופן כללי ניתן לומר כי הכוונה היא להפוך את התחום הזה לידידותי יותר עבור החוסכים, להגביר תחרות בין היצרנים ולאפשר מעבר קל יותר ממוצר פנסיוני אחד למשנהו. למרות הניסיון לפשט תהליכים, מסתבר שעדיין ארוכה הדרך עד שהתחום הזה יהפוך לברור יותר לציבור הרחב. עם זאת החל מלפני שנתיים, בעקבות שינויים מבניים בשוק ההון, ניתן לקבל ייעוץ פנסיוני בסניפי הבנקים, **האם אנחנו באמת הולכים להתייעץ עם יועץ פנסיוני בבנק או סוכן הביטוח שלנו?** הסוכנים והיועצים מחויבים גם לתת לנו מסמך המפרט ומנמק את המלצתם (מסמך הנמקה) להצטרפות למסלול מסויים.

לא מתפתים "לבזבז" כסף

תופעה מוכרת היא שבכל הזדמנות בה החסכונות שלנו הופכים לנזילים, יש לנו קושי רב, להמשיך ולשמור אותם. תמיד נוצר צורך למימוש הכסף – בר מצוה, שידרוג הרכב, שיפוץ הדירה וכו'. לא מדובר, בתוכנית חיסכון קצרת מועד או פק"מ שהשתחרר, אלא בחלק אינטגרלי ממקורות ההכנסה העתידיים שלנו – קרן השתלמות, רכיב הפיצויים בחיסכון הפנסיוני (במקרה ויש אפשרות למשוך אותו ללא חבות במס) וכדומה. **האם כשנקראת בדרכנו הזדמנות למשוך כספים אלו, אנו עושים את החישוב הרגעי, או חושבים לטווח ארוך יותר?** האם אנחנו מתייעצים עם מומחה לפני קבלת החלטה כזו?

המסקנה היא שגם אם איננו מומחים כלל התחום החיסכון הפנסיוני, אם נגלה עניין ונגביר קצת יותר מעורבות בנעשה בחיסכון שלנו, יש בידינו אפשרות לשלוט בו ולמעשה לשלוט ברווחה הכלכלית שלנו בעתיד.